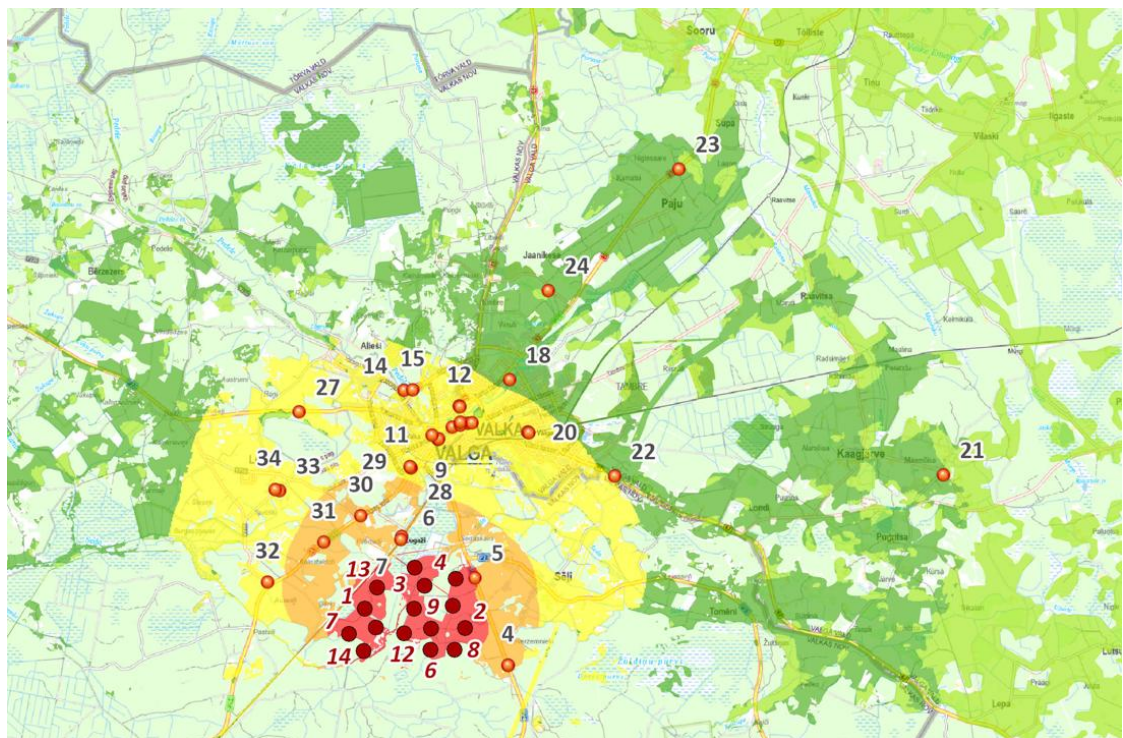

AB Artes Terrae OÜ
Reg kood 12978320
Küütri 14, Tartu 51007
Tel 742 0218
art@art.ee
www.art.ee

Valka tuulepargi mõju Valga vallas maastikulisest küljest, eksperthinnang

Maastikuarhitekt-ekspert: Heiki Kalberg
Maastikuarhitekt: Keith Oras

Tellijä: SIA Estonian, Latvian & Lithuanian Environment
Töö nr: 25034MT3
Kuupäev: 04.05.2026

Sisukord

Sisukord	3
1 Sissejuhatus	5
2 Väärtuslikud maastikud	5
2.1 Valga linna Pedeli jõelamm, linnapark, Räniorg ja Tambre mets.....	7
2.1.1 Ala kirjeldus	7
2.1.2 Maastiku väärtuste hinnang.....	8
2.1.3 Kasutustingimused ja soovitused	9
2.1.4 Visuaalse mõju hinnang	9
2.2 Koorküla-Jeti.....	13
2.2.1 Ala kirjeldus	13
2.2.2 Maastiku väärtuste hinnang.....	13
2.2.3 Kasutustingimused ja soovitused	14
2.2.4 Visuaalse mõju hinnang	14
2.3 Hummuli ümbrus.....	15
2.3.1 Ala kirjeldus	15
2.3.2 Maastiku väärtuste hinnang.....	16
2.3.3 Kasutustingimused ja soovitused	16
2.3.4 Visuaalse mõju hinnang	16
2.4 Sangaste-Lossiküla-Kuiksilla	17
2.4.1 Ala kirjeldus	17
2.4.2 Maastiku väärtuste hinnang.....	18
2.4.3 Kasutustingimused ja soovitused	18
2.4.4 Visuaalse mõju hinnang	18
2.5 Korva luht	19
2.5.1 Ala kirjeldus	19
2.5.2 Maastiku väärtuste hinnang.....	19
2.5.3 Kasutustingimused ja soovitused	19
2.5.4 Visuaalse mõju hinnang	20
2.6 Karula Pikkjärve ümbrus – Karula.....	21
2.6.1 Ala kirjeldus	21
2.6.2 Maastiku väärtuste hinnang.....	21
2.6.3 Kasutustingimused ja soovitused	22
2.6.4 Visuaalse mõju hinnang	22
3 Koosmõju.....	23
4 Mõju maastikule, kokkuvõte	24

1 Sissejuhatus

Töö eesmärgiks on Eesti volitatud maastikuarhitekti hinnang Lätis Lode piirkonda planeeritava tuulepargi visuaalsele mõjule. Töö on koostatud SIA "Estonian, Latvian & Lithuanian Environment" tellimuse keskkonnamõju hindamise juurde.

Töö koostamisel on võetud aluseks väärtuslike maastike metoodika¹, maakonnaplaneeringu sidusmaterjal, millest on võetud maastike kirjeldused ja hinnangud, metoodika Tuuleparkide rajamisest tulenev visuaalne muutus², Valga Maavalitsuse teemaplaneering „Asutust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“³ ja tellija poolt keskkonnamõju hindamise protsessis koostatud visualiseeringud.

Töö on koostatud eesti keeles ja hiljem tõlgitud, võimalike vastuolude korral tuleb lähtuda eestikeelsest versioonist.

Töö koostamisel osalesid maastikuarhitekt Keith Oras ja volitatud maastikuarhitekt-ekspert Heiki Kalberg.

2 Väärtuslikud maastikud

Eestis on paari viimase kümnendiga välja kujunenud väärtuslike maastike määramine. Algselt määrati väärtuslikud maastikud maakondade kaupa maakonnaplaneeringu tasandil. Sellele järgnevalt täpsustasid kohalikud omavalitsused üldplaneeringutes väärtuslike maastike piire ja tingimusi ning vajadusel määrasid täiendavad väärtuslikud maastikud. Lisaks väärtuslikele maastikele on määratud kauni vaatega teelõigud. Väärtuslike maastike määramisel on eesmärgiks kõrgema väärtusega maastike väärtuste säilitamine ja parendamine.

Maastiku väärtusi hinnatakse kolmepallisel skaalal: madal või ebaselge; keskmine või ebaühtlane; kõrge väärtus.

Väärtuslikel maastikel on järgnevad viis väärtusetüüpi:

- kultuurilis-ajalooline väärtus;
- esteetiline väärtus;
- looduslik väärtus;
- identiteediväärtus;
- rekreatiivne väärtus ja turismipotentsiaal ehk puhkeväärtus.

Väärtuslikud maastikud on kehtestatud maakonnaplaneeringuga ja seisukoha kujundamisel vaadatakse maakonnaplaneeringu kohaseid väärtuslikke maastikke ja hinnatakse mõju nendele.

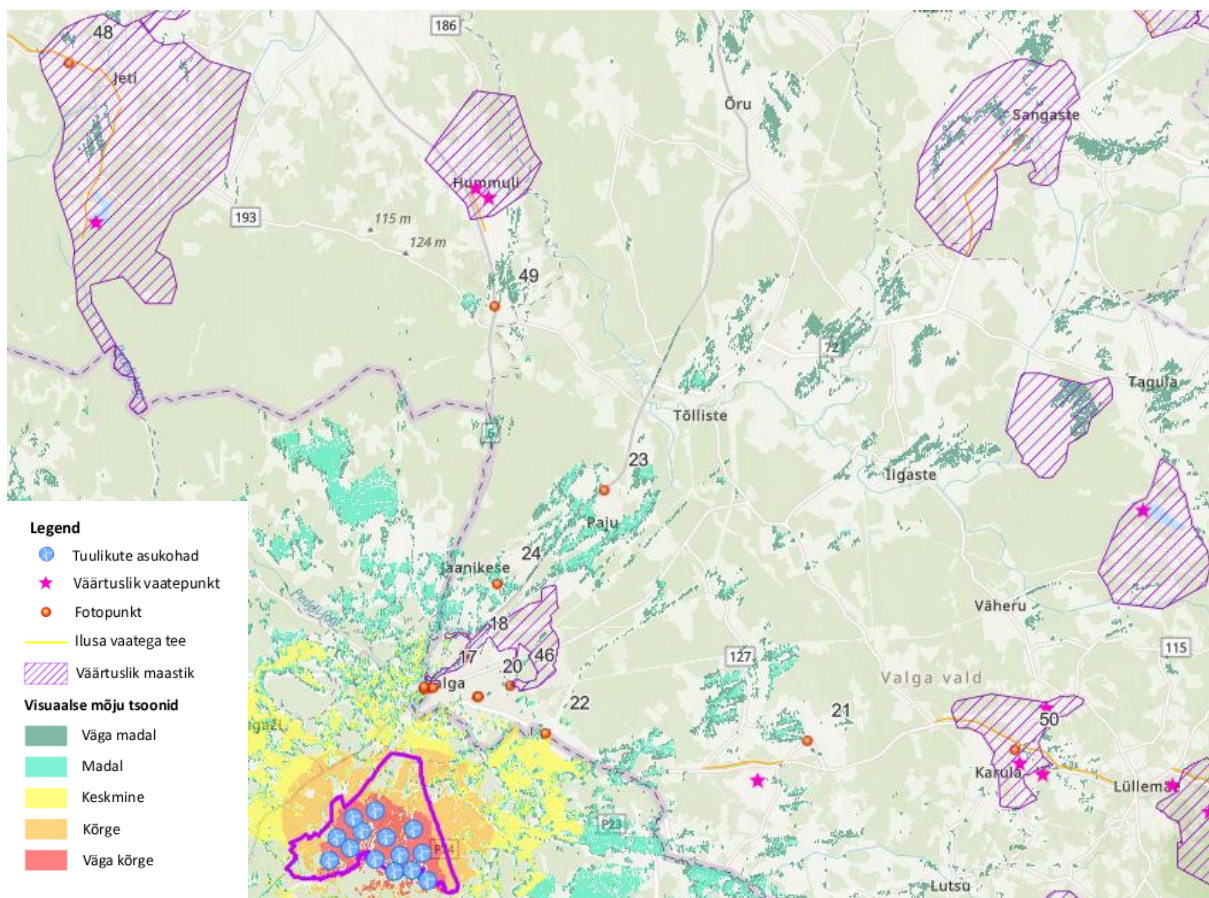
Tuulepargid on tulenevalt elektrituulikute (edaspidi tuulik) kõrgusest avatud vaate korral kaugele nähtavad. Nähtavuse ulatus on tuletatav eespool viidatud A. Tara metoodikast. Metoodika kohase mudeliga on selgitatud välja visuaalse mõju tsoonid. Tsoonidest ning ka maakonnaplaneeringu ilusa

¹ K. Hellström, H. Alumäe, A. Palo, H. Palang, K. Sepp, A. Koppelmaa. 2001. Väärtuslike maastike määratlemine. Metoodika ja kogemused. Hiiumaa-Tartu-Viljandi.

² A. Tara. 2022. DVC as a Supplement to ZVI: Mapping Degree of Visible Change for Wind Farms. https://www.researchgate.net/publication/362429091_DVC_as_a_Supplement_to_ZVI_Mapping_Degree_of_Visible_Change_for_Wind_Farms. Vaadatud 20.02.2024

³ Valga Maavalitsus. 2002. Asutust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused. Valga maakonna teemaplaneering.

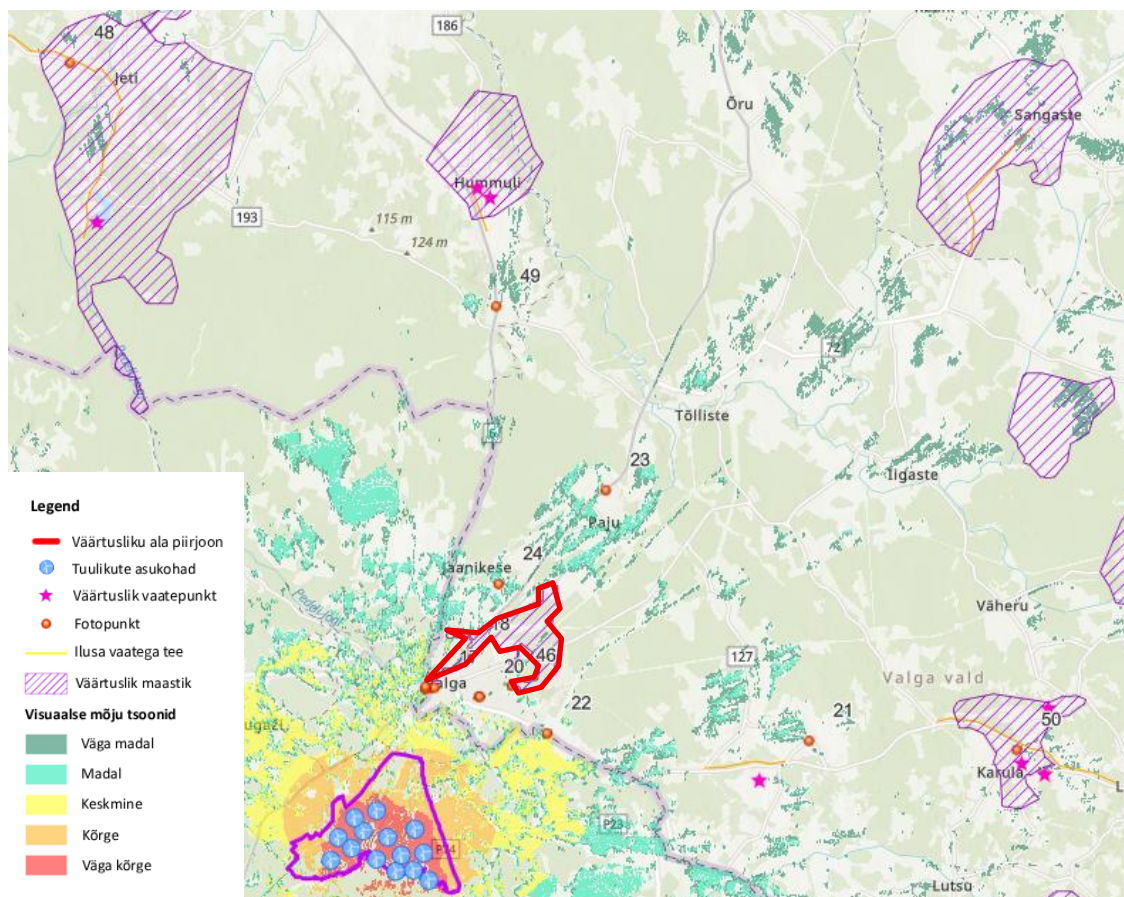
vaatega teedest tulenevalt on määratud fotopunktid, millest on tehtud fotomontaažid tuulepargile. Fotomontaažide alusel on antud hinnang.

Joonis 1. Väärtuslikud maastikud, visuaalne mõju ja fotopunktid.

2.1 Valga linna Pedeli jõelamm, linnapark, Räniorg ja Tambre mets

Joonis 2. Tuulepark ja maastiku väärtused. Markeeritud on Valga linna Pedeli jõelamm, linnapark, Räniorg ja Tambre metsa väärtuslik maastik.

2.1.1 Ala kirjeldus

350 ha suurune ala paikneb Valga linna põhja ja kirdepoolses osas. Pedeli jõelamm koos paisjärvega paikneb Valga nõo kirde-edelasuunalisel 200-300m laiusel lammorul, ala asetseb 40-45m absoluutsel kõrgusel. Pedeli oru nõlvadel avanevad puhtaveelised allikad, millest elanikud võtavad allikavett. Kohati on säilinud vanad jõesoodid lammile omase loodusliku taimkattega, sealhulgas arvukate pajuliikidega. Pedeli lammialal on suhteliselt halvad ehitusgeoloogilised tingimused ja sellest lähtuvalt on linnaplaneeringus jäetud see ala puhke-rekreatsiooniliseks haljasalaks. Linna rajatud paisjärved omavad nii esteetilist kui puhkeotstarbelist väärtust. Pedeli lammiala (eriti kaldariba) võib lugeda suurima potentsiaaliga maastikuks, kus on võimalik säilitada saarekestena looduslikke taimekooslusi.

Räniorg on üks osa Valga nõo lõikunud salkorgude süsteemist. Madalamad alad on kohati liigniisked. Säilinud looduslikud taimekooslused, oru keskosa allikas nõlval kasvavad lodumetsale iseloomulikud lepa liigid ja alustaimestik. Räniorgu läbib Pedeli jõkke suubuv Ränioja, mis küll madalvee perioodil ülemises osas kuivab, kuid keskosas tänu allikatoitele on pideva vooluga. Ajalooliselt tuntakse Ränioru alumist osa ka seal kasvavatele toomingatele Ööbiku oru nime all.

Tänu huvitavale maastikulisel liigestatusele avanevad siin maalilised vaated Pedeli jõe lammile. Räniorgu võib lugeda poollooduslikuks pärandkultuurimaastikuks.

Räniorg on lemmikkohaks lastele oma ilus suusa- ja kelgumägedega, kuid vajab heakorrustust.

Tambre mets on Valga linnas riiklikuks looduskaitse objektiks. Linna poolses osas on tegemist korrastatud parkmetsaga, kuid suurema osa moodustavad looduslikud metsakooslused liigirikka alustaimestikuga (võsaülane, jännesalat, leseleht, laanelill, sinilill, ussilakk, mitmed kollad liigid jt.).

Vahelduv maastik tagab kasvukohtade mitmekesisuse ja samas võib siit leida mitmeid vääriselupaikadele omaseid indikaatorliike. Tambre mets omab tähtsust ka rohelise vööndi metsana. Puhkeotstarbelist väärtust omab ka Tambre paisjärv, mis on kujunenud linlaste populaarseks supluskohaks.

Tambre mets omab ka ajaloolist väärtust, siin asus aastatel 1945 - 1948 Saksa sõjavangide laager nr. 286, mille kalmistule on maetud 244 erinevatest rahvustest sõjavange. Kalmistu on korrastatud ja tähistatud. Metsa on maetud ka vene sõjavangid, matmiskohta tähistab monument Anton Starkopfi skulptuuriga "Leinav naine".

Valga linnapark asub J.Kuperjanovi – Peetri - Kungla – Pedeli tänavate vahelisel maa-alal. Ajalooliselt asub park end. Osoli ja Lindebaumi mõisate vahel. Pargi pindala on 6,9 ha. Pargi rajamisega alustati 1902 – 1903 aastal. Pargi rajajaks oli Karl Taklaja, kelle plaani järgi telliti ja istutati puud. 1912. aastal rajati pargiala läbivale Pipraojale hobuserauakujuliselt tiigid. 1930. aastal ehitati sild kahe tiigi vahele. 1984. aastal park rekonstrueeriti Valga linna 400 aastapäevaks aiandusarhitekt Ethel Brafmanni projekti järgi.

Pargi reljeef on huvitav, vahelduv. Parki läbib järskude veergudega sälkorg – end. Pipraoja (mitmetes allikates ka ekslikult Konnaojaks nimetatud), millel on kaks tiiki: üks pikliku kujuga, teine väiksem, ümmargune. Pargi lõunapoolne osa on kõrgem, moodustades orust kuni Kungla tänavani tõusu enam kui 10 m. Pargi põhjapoolses osas jääb kõrguste vaheks 8 m, Esineb järsemaid ja laugjamaid nõlvu ja terrasse.

Park on vabakujuline mõningate regulaarse allee fragmentidega. Park on liigendatud tiheda vabakujulise teedevõrguga. Puud on istutatud grupiti ja üksikult, osalt palistavad nad teede ääri.

Park on üles ehitatud tiikide süsteemile. Tiigid on jäetud avatuks, seetõttu on võimalik vaadelda neid pargi erinevatest osadest. Algselt olid tiigid suured, sügavad ja veerohked, maaliliste looduslike kallastega. Tiigid kujunesid linlastele mõnusaks puhkekohaks –kallastel korraldati piknikke ja vee peal võis paadiga sõita. Vanadelt fotodelt võib näha et tiigil on olnud luigemaja koos selle asukatega. Tänapäevaks on tiikide seisukord oluliselt halvenenud – veetase on ebastabiilne ning vee kvaliteet halb.

Pargi põhjaosas on ümar lilleklump, mille keskel on maakividest laotud alusel läätsekujuline betoonist vaas. Sellel kohal asus prof. Amandus Adamsoni poolt kavandatud Vabadussõja mälestussammas.

Pargi puistu on liigirikas. Puistu põhiosa moodustavad harilik pärn, vaher, tamm, pensilvaania saar, hõberemmelgas.

Pargi põhifunktsiooniks on puhkepark ja mitmesuguste ürituste läbiviimise koht (laulupeod, kontserdid, jaanituled, lumelinnad jne.)

Park omab kultuuriloolist väärtust, olles vanimaks säilinud pargiks Valga linnas. Peatselt möödub 100 aastat linnapargi asutamisest.

Looduskaitse seisukohalt väärib tähelepanu pargiarhitektuuri, rikkaliku haljastuse ja põlispuude tõttu. Pargi tähtsust ja vajadust tõstab tema asukoht hoonestatud maa-ala keskel.

2.1.2 Maastiku väärtuste hinnang

Keskmine kultuurilis-ajalooline väärtus (2): väärtuslik on linnapark kui valgalaste suveürituste läbiviimise koht läbi aastate; Tambre metsapark seal asuvate sõjavangide kalmistutega.

Keskmine esteetiline väärtus (2): üldiselt küllaltki kõrge esteetilise väärtusega.

Keskmine looduslik väärtus (2): kõrge loodusväärtusega on linnapark ja Tambre mets.

Keskmine identiteediväärtus (2): kõrge kohalik väärtus, tuntud ka väljaspool valda.

Kõrge puhkeväärtus (3): spordi-, mängu- ja supluskoht.

2.1.3 Kasutustingimused ja soovitused

Otstarbekas on koostada alale maastikuhoolduskava, mis oleks aluseks maastike hooldustööde kavandamisel. Pedeli jõelammi osas tuleks jätkata korrastustöid kuni Pika tänavani ning välja ehitada paisjärve n.ö. kolmas etapp.

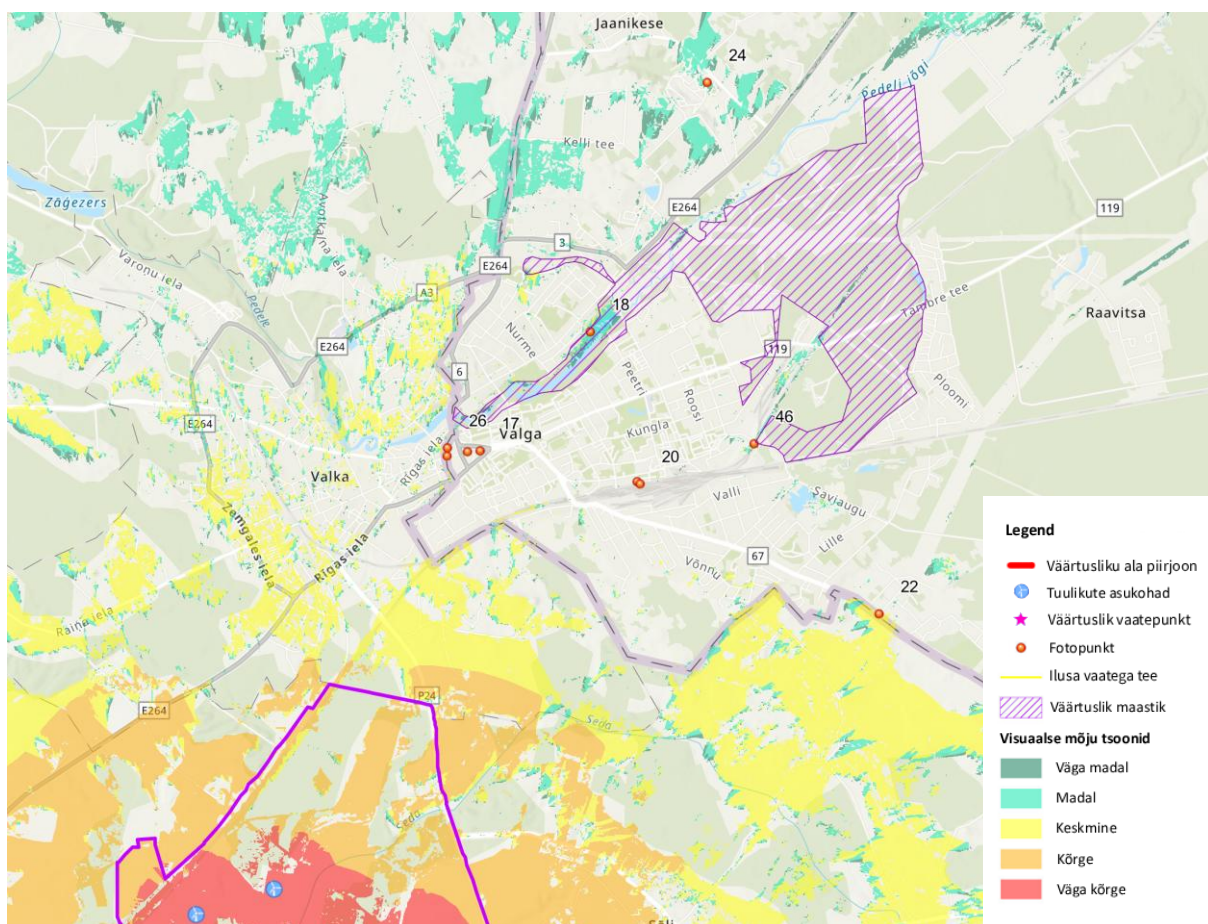
Ränioru ala vajab heakorratöid, aastaid tagasi siia toodud ehituspraht ja olmeprügi äravedamist.

Linnapark vajaks varasema vähese hoolduse tõttu suuri rekonstrueerimistöid - laululava ümberehitus, tiikide saneerimine, sildade uuendamine, teedevõrgu korrigeerimine ja remont, pargipuistu kujundusraiate jätkamine, pargiarhitektuuri väikevormide uuendamine jne.

Tambre mets on heaks puhkekohaks linlastele, kuid väga sobiv ka tervisespordi harrastamiseks. Selleks võiks siia rajada tervisespordirajad.

2.1.4 Visuaalse mõju hinnang

Kavandatava tuulepargi visuaalne mõju Valga linna Pedeli jõelammi, linnapargi, Ränioru ja Tambre metsa väärtuslikule maastikule on madal või väga madal. Suuremalt osalt väärtuslikult maastikult ei ole tuuleparki näha.

Joonis 3. Visuaalne mõju Valga linna Pedeli jõelammi, linnapargi, Ränioru ja Tambre metsa väärtuslikule maastikule.

Pedeli jõelammi piirkonnast (Foto 1) on tuulikute labasid osaliselt näha, kuid hooned ja taimestik varjavad nendele suuremas osas vaated. Foto punkt asub väärtuslikul maastikul.

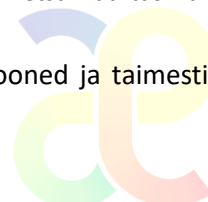

Foto 1. Tuulikutega fotomontaaž Pedeli jõelammi piirkonnast (fotomontaaž nr 18).

Raudteesilla piirkonnas (Foto 2), mis asub väärtusliku maastiku lõunaosas, on tuulikuid osaliselt näha, kuid need on enamjaolt puude taga ning ei suru end esiplaanile. Foto punkt asub väärtusliku maastiku serval.

Foto 2. Tuulikutega fotomontaaž raudteesilla piirkonnast (fotomontaaž nr 46).

Väärtuslikust maast väljapoole, lõuna suunas jäävalt Võru-Mõniste-Valga teelt (Foto 3) on vaade tuulikutele domineerivam, keskmise visuaalse mõjuga. Tuulikud on teel sõites hästi nähtavad ja maastikupilti selgelt kujundavad. Tegemist on kohaga, kus tuulikud on näha kõige suuremana – kõikjal mujal on tuulikud näha väiksemana. Tegemist on umbes poolekilomeetrise lõiguga, kus vaade tuulepargile on nähtav liikudes Valga suunas (vaadates vasakule). Samal teel Valga suunas paremal pool teed on jäätmejaam ja elektriliinid. Tuulikud on siit näha, kuid nähtav ala ei ole suure ulatusega ning sellel alal on juba riikide vahelised elektriliinid; puuduvad elamud või kultuuriväärtused. Lähedal olevast Toogipalu kalmistult ei ole tuulikud nähtavad.

Foto 3. Tuulikutega fotomontaaž Võru-Mõniste-Valga tee piirkonnast (fotomontaaž nr 22).

Väärtusliku maastiku läheduses, Jaanikese moto- ja vabaajakeskuse piirkonnas koostatud fotomontaažil (Foto 4) on tuulikud nähtavad, kuid nende tajutavus varieerub sõltuvalt vaatepunktist. Maastiku reljeef ja puittaimestik piiravad vaateid, ent sellest hoolimata on tuulikud osaliselt nähtavad (ligikaudu ülemine kolmandik tuuliku kõrgusest).

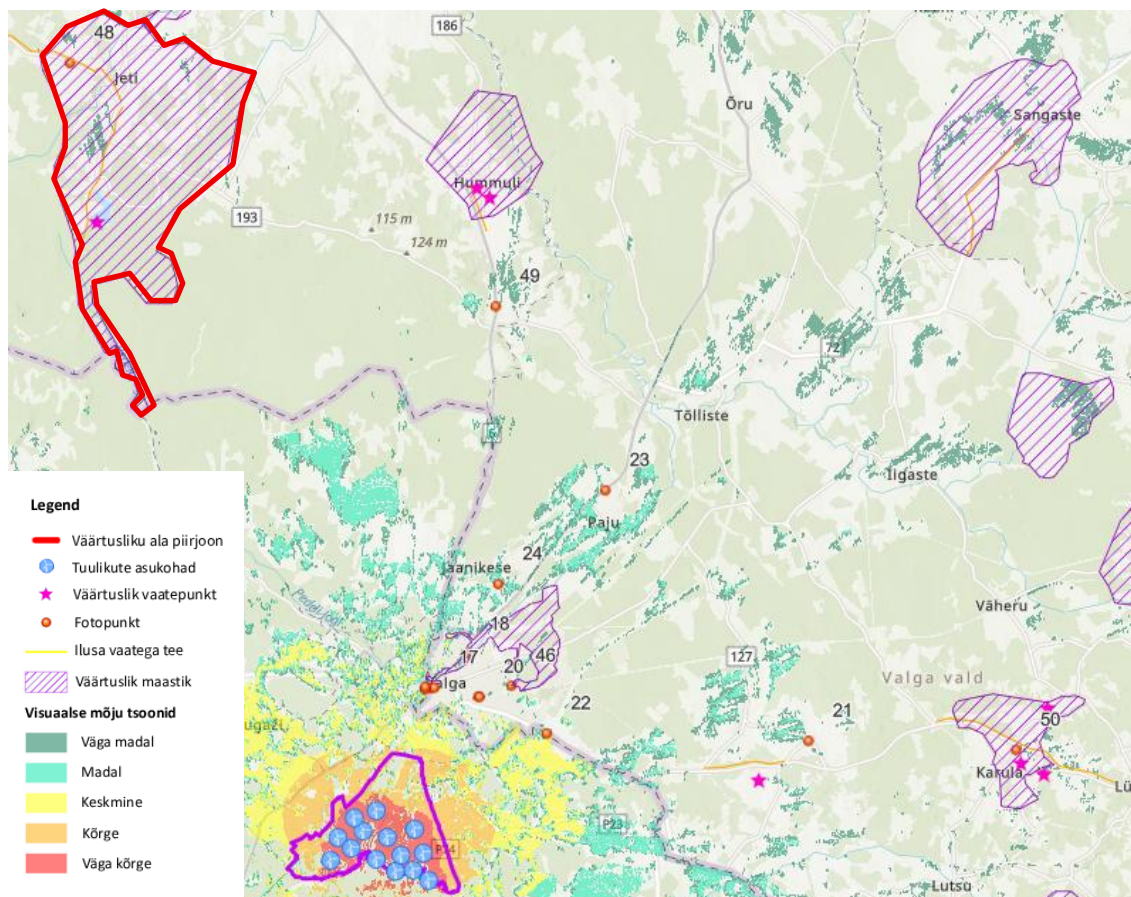

Foto 4. Tuulikutega fotomontaaž Jaanikese Moto- ja Vabaajakeskuse piirkonnast (fotomontaaž nr 24).

Valga linna Pedeli jõelammi, linnapargi, Ränioru ja Tambre metsa alal on teatud vaatepunktidest tuulikud nähtavad, kuid valdavalt on nende vaade mõjutatud hoonete või haljastuse poolt. Juhtudel, kui tuulikud on nähtavad, ei ole nende tajutavus maastikupildis domineeriv ning fotomontaažide põhjal hinnates jääb visuaalne mõju väheks. Domineerivad vaated jäävad väärtuslikust alast väljapoole, Võru–Mõniste–Valga maantee äärde, sealgi suhteliselt lühikesele lõigule. Autori hinnangul ei vähenda tuulepargi kavandamine maastiku väärtust. Planeeritav tuulepark ei kahjusta olemasolevaid väärtusi, kuna need on eelkõige kohapõhised ega ole seotud ajalooliselt säilitamist vajava vaatega.

2.2 Koorküla-Jeti

Joonis 4. Tuulepark ja maastiku väärtused. Markeeritud on Koorküla-Jeti väärtuslik maastik.

2.2.1 Ala kirjeldus

3282 ha suurust ala piiritlevad läänest Öhne ja idast Jõku jõgi, põhjast Koorküla küla ning lõunast ulatub ala piir peaaegu vabariigi piirini. Tegemist on põhiliselt loodusmaastikuga, mida eriti ilmestab Koorküla järvestik, kus ca 50 ruutkilomeetrise alal on ligi 20 järve. Kõik nad paiknevad pikiteljega kas kirde või põhja poole ja on enamasti alla 5 ha suurused jäänukid jääajajärgsetest suurtest veekogudest. Suurim ja ilusaim on 44,1 ha suurune, väga läbipaistva veega Koorküla Valgjärv. Järv on väga sopiliste, järskude kallaste ning vahelduva põhjareleefiga, kus leidub haruldast järvelahnarohtu (*Isoetes lacustris*). Legendi järgi on järves verepilastajast mõisniku elumaja jäänused. Arheoloogide arvates on need palgid 1370 +/- 60 aastat vanad ning pärinevad vee kohale püstitatud kindlustatud asulast.

Ala väärtuse moodustavad veel hulk kaitsealuseid loodusobjekte, säilinud asulastruktuur Jeti küla lõunapoolses osas ning Koorküla järvede puhkepotentsiaal. Paikkond on väärtustatud ka looduskaitse poolt – Koorküla on looduskaitseala, looduskaitse eelvaliku ala (lõunaosas tammed), perspektiivne looduskaitseala, puhkeala.

Koorkülalt lõunasse viiva tee ääres paiknevad üksikud ja hajali majad. Kuulja ning Petajärve vahelisel alal on säilinud vana maakasutusstruktuur. Väärtust lisavad veelgi arheoloogiamälestistena maa-alused kalmistud "Kalmetimägi", "Lillemägi", järveasula "Vaiküla parv", ohvriivid, hiied, looduskaitsealused Koorküla koopad ning Koorküla mõisapark.

Vaadeldava ala piiresse jäävad maakonna keskmisest kõrgema mullaviljakusega põllumaad (44 ja 45 hindepunkti).

2.2.2 Maastiku väärtuste hinnang

Kõrge kultuurilis-ajalooline väärtus (3): ühe ajajärgu maakasutus, leidub palju muinasmälestisi.

Kõrge esteetiline väärtus (3): vaheldusrikas loodusmaastik, mida ilmestavad paljud väikejärved.

Kõrge looduslik väärtus (3): väärtuslikud marja- ja seenemetsad.

Keskmine identiteediväärtus (2): kõrge kohaliku väärtusega.

Keskmine puhkeväärtus (2): kõrge rekreatiivne väärtus, perspektiivne puhkeala.

2.2.3 Kasutustingimused ja soovitused

Otstarbekas on koostada alale maastikuhoolduskava, mis oleks aluseks selle piirkonna maastike hooldustööde kavandamisel. Ala piirid täpsustada hoolduskava või valla üldplaneeringu koostamisel. Oluline on säilitada põllumajandusmaastiku avatust ning vältida ebasobivaid uusehitisi avamaastikul. Kõrge boniteediga põllumaad tuleb hoida kasutuses põllumajandusliku maana.

Hooldada tuleb arheoloogiamälestiste ümbrust (niitmine, võsaraie). Võimalusel lammutada mittevajalikud endised kolhoosiaegsed tootmishooned.

2.2.4 Visuaalse mõju hinnang

Kavandatava tuulepargi visuaalne mõju on väga madal või olematu. Tänu tuulikute ja väärtusliku maastiku vahelisele distantstile ning metsale ei hakka tuulikud tõenäoliselt paistma ning koha puhkeväärtus ei vähene. Jeti-Kliinimäe teelt tehtud fotomontaažilt tuulikuid piirkonnas näha ei ole (Foto 5). Muud väärtused on kohaga seotud väärtused, mida ei mõjuta tuulepargi kavandamine. Autori hinnangul ei vähenda tuulepargi planeerimine maastiku väärtust.

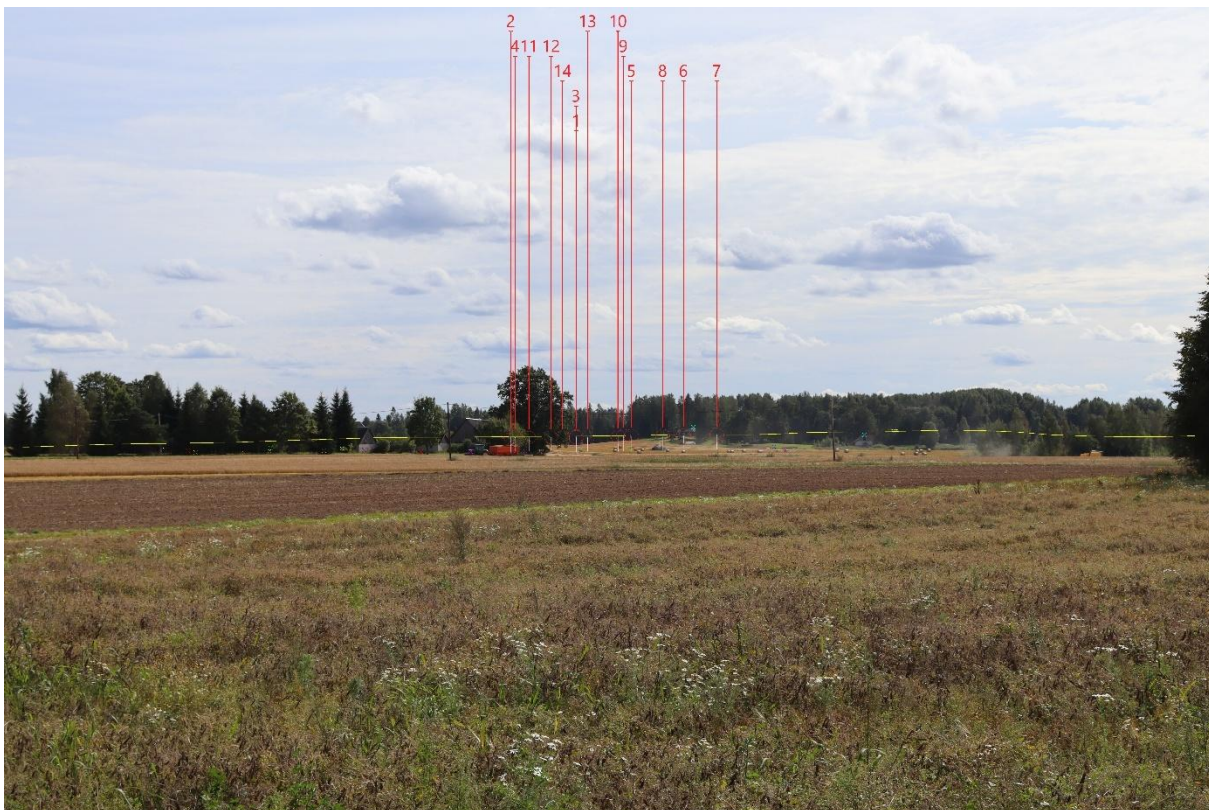
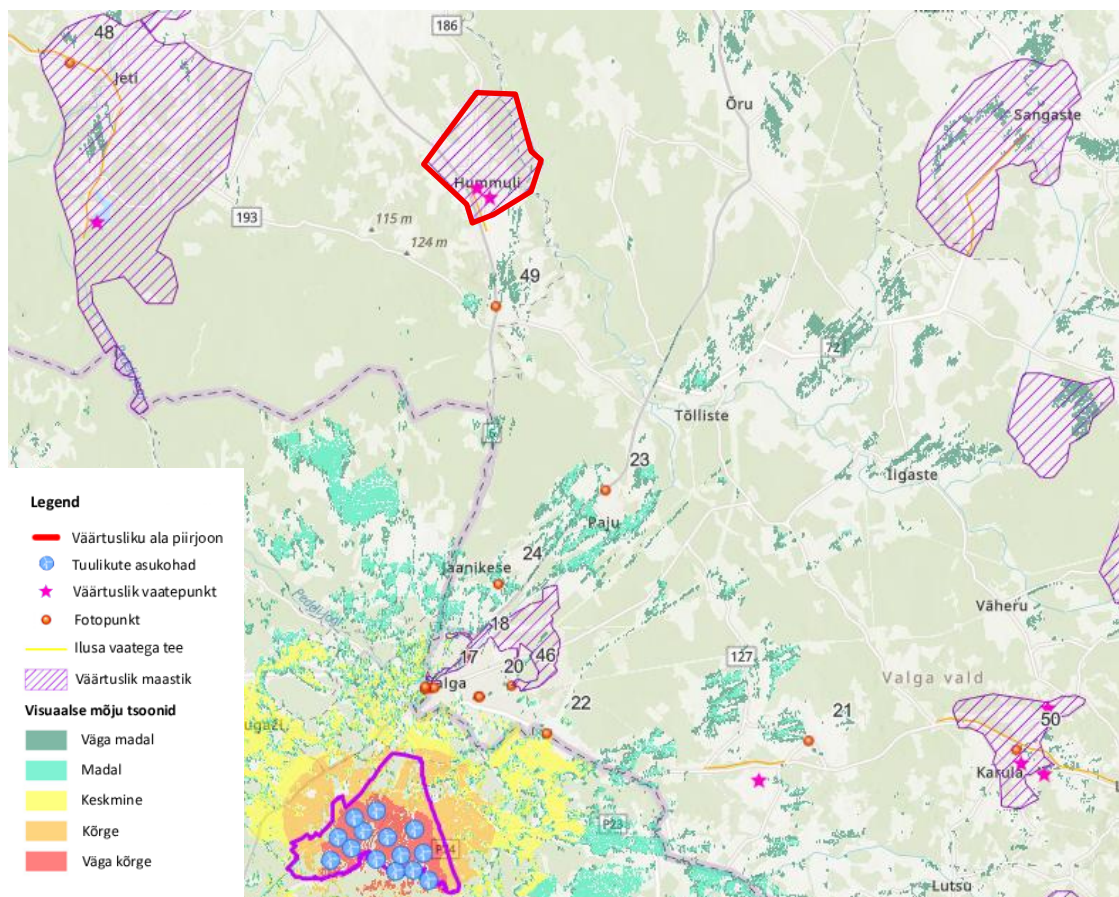

Foto 5. Tuulikutega fotomontaaž Jeti-Kliinimäe tee piirkonnast (fotomontaaž nr 48).

2.3 Hummuli ümbrus

Joonis 5. Tuulepark ja maastiku väärtused. Markeeritud on Hummuli ümbruse väärtuslik maastik.

2.3.1 Ala kirjeldus

754 ha suurune ala hõlmab põhiliselt Valga - Uulu maantee ja Väike-Emajõe vahelist ala, kuhu jäävad Hummuli alevik, Soe ja Ransi küla talud ja põllumaad. Tegemist on nii reljeefilt kui maakasutuselt vaheldusrikka maastikuga. Reljeefi kõrgemast punktist, nn. Hummuli mäelt paistab ilusa ilmaga Otepää kuplistik, kõrguste vahe Väike-Emajõe orundiga on mitukümmend meetrit. Piirkond on väärtuslik, kuna sinna on koondunud nii mõisa-, talu-, kui kolhoosimaastik.

Ala keskele jääv Hummuli loss kuulub inglise gooti stiili ehitiste hulka, mis valmis kahes järgus: vasakpoolne osa 19. sajandi III veerandil, parempoolne, torniga osa, 20. sajandi alguses. 1930. aastast tegutseb lossis kool. Hummuli mõisa ümbritseb looduskaitsealune park, mis koosneb kahest eri aegadel rajatud osast: XIX sajandi algul rajatud koolipargist ja sajandi teisel poolel rajatud inglise stiilis pargiosast, kus planeerimisel on arvestatud erinevate puuliikide (kokku 79) võrade omadusi. Pargis asub ka "Rootslaste matusepaigana" tuntuks saanud maa-alune kalmistu.

Oluliseks komponendiks on Väike-Emajõe kallas, kus 1702. aastal toimus Põhjasõja Hummuli lahing. Lahingukoht võiks korralikult viidatuna ligi meelitada jõel paadiga sõitvaid turiste. Hummulist põhjapoolle jääb tüüpilise talumaastikuga Ransi küla (ühel pool teed mets, teisel pool põld).

Arhitektuurimälestiste kaitse all on Hummuli mõisa peahoone koos pargiga, looduskaitse all "Kolme kuninga mänd" ja arheoloogiamälestistena arvel kääbaskalmistu (II at.) ja maa-alune kalmistu "Rootslaste matusepaik" (18.saj.).

Vaadeldava ala piiresse jäävad maakonna keskmisest kõrgema mullaviljakusega põllumaad (38 hindepunkti).

2.3.2 Maastiku väärtuste hinnang

Keskmine kultuurilis-ajalooline väärtus (2): Hummuli mõisakeskus; arheoloogiamälestised; säilinud vana tee; ühe ajajärgu maakasutus.

Keskmine esteetiline väärtus (2): vaheldusrikas, hooldatud põllumajandusmaastik, ilus vaade Hummuli mäelt. Häirivad aleviku põhjaserva ehitatud farmikompleksid ja mõisa kõrvale alustatud, kuid finantside puudusel seiskunud ja praeguseks lagunenud kultuurikeskuse müürid.

Keskmine looduslik väärtus (2): Hummuli park, Väike-Emajõe äärsed metsaalad.

Keskmine identiteediväärtus (2): kõrge kohaliku väärtusega.

Madal puhkeväärtus (1): võimalused paaditurismi arendamiseks.

2.3.3 Kasutustingimused ja soovitus

Otstarbekas on koostada alale maastikuhoolduskava, mis oleks aluseks selle piirkonna maastike hooldustööde kavandamisel. Ala piirid täpsustada hoolduskava või valla üldplaneeringu koostamisel. Jätkata mõisahoonet ja pargi korrastamist. Leida võimalused pargi ääres alustatud kultuurikeskuse ehituse jätkamiseks või lammutada varisemise ohtlikud müürid. Vältida uute ehitiste püstitamist parki. Suuremate kujundustööde osas pargis konsulteerida asjatundjatega. Kõrge boniteediga põllumaad tuleb hoida kasutuses põllumajandusliku maana.

Arvestada sellega, et maakonnaplaneeringu kohaselt on Hummuli alevik detailplaneerimise kohustusega ala, kus uute hoonete ehitamiseks on vajalik detailplaneeringu koostamine

2.3.4 Visuaalse mõju hinnang

Kavandatava tuulepargi visuaalne mõju on väga madal või olematu. Hummuli ümbruse väärtuslikult maastikult tuulikud tõenäoliselt paistma ei hakka. Väärtuslikust alast lõunas Valga-Uulu tee piirkonnast tehtud (Foto 6) fotomontaažilt on näha, et vaateid tuulikutele varjab mets ja tuulikute suunas langev reljeef. Autori hinnangul ei vähenda tuulepargi planeerimine maastiku väärtust.

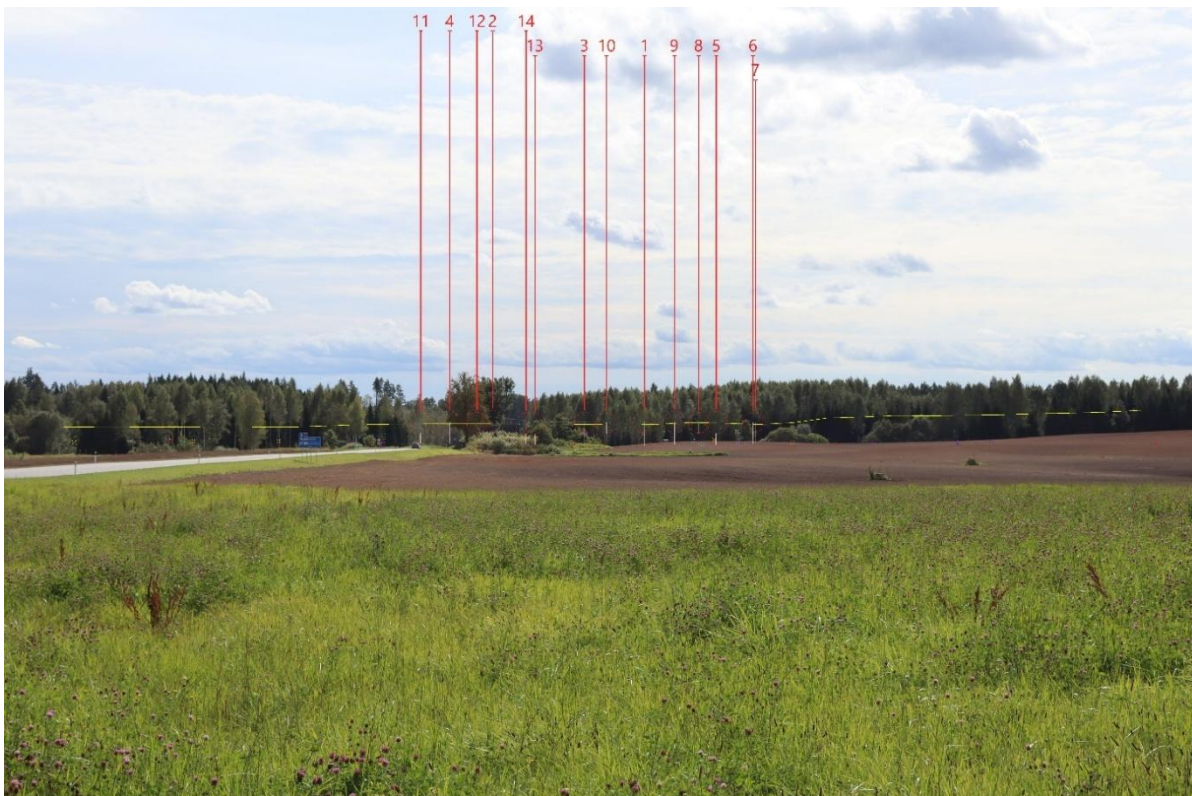
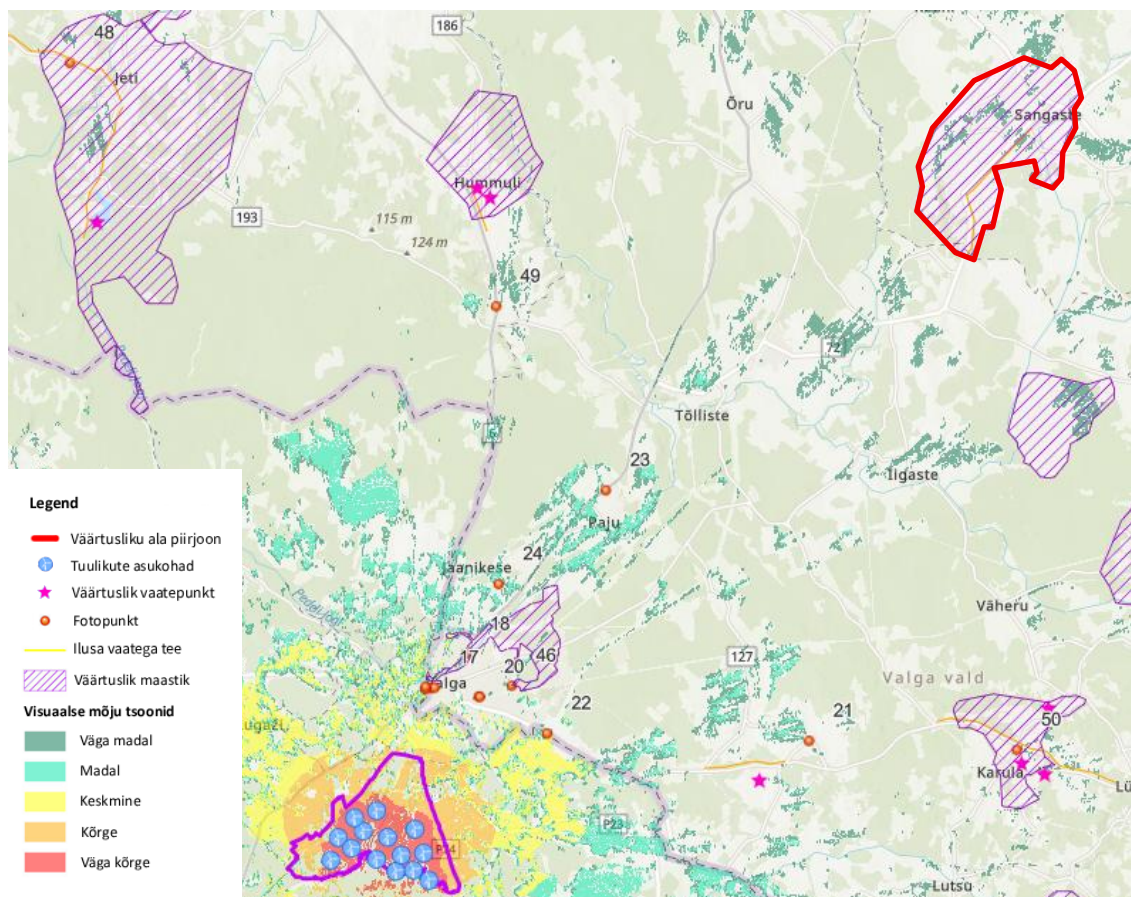

Foto 6. Tuulikutega fotomontaaž Valga-Uulu tee piirkonnast (fotomontaaž nr 49).

2.4 Sangaste-Lossiküla-Kuiksilla

Joonis 6. Tuulepark ja maastiku väärtused. Markeeritud on Sangaste-Lossiküla-Kuiksilla ümbruse väärtuslik maastik.

2.4.1 Ala kirjeldus

1498 ha suurune hõlmab Sangaste alevikku, Tiidu ja Lossiküla külasid. Suurematest teedest läbib ala Võru - Kuigatsi - Tõrva ja Sangaste - Tõlliste maanteed. Maastikuliselt kuulub ala Valga nõo ja Väikese Emajõe piiresse, mis valdavas osas on suhteliselt tasase reljeefiga. Sangaste ümbrus asub voorjal kõrgendikul, mille pinnakatteks on moreen. Ala on viljaka mullastikuga ja enamasti põlluks haritud. Rohkesti on ka rohumaid. Sangaste on vanimaid Eesti kihelkondi, mida allikmaterjalides nimetatakse esmakordselt 1272.a. (*Toyvel*). Keskajal kuulus Sangaste mõis (1522, *Sangnitz*) Tartu piiskopile, Rootsi alal liideti sellega veel mitmeid mõisaid. Mõis vahetas korduvalt omanikke, 1808.a. ostis Sangaste õuenõunik Friedrich von Berg, kelle suguvõsa kätte jäi see rohkem kui sajandiks. Sangaste mõisa viimane omanik Friedrich Georg Magnus Berg (1845-1938) jäädvustas oma nime Eesti põllumajanduse ajalikku eeskätt hea saagikuse ja talvekindluse poolest laialt tuntud "Sangaste" rukkiga. Kuid ta rakendas võtteid ka maaparanduse, soo- ja rohukultuuri alal, tähelepanu leidis metsamajandus, eriti pajude ja tammede kasvatuse, tähelepanu väärtsid tema karjalaudad, hea kari, hobused, kalakasvatus.

Sangaste loss on Helme kõrval üks Valgamaa visiitkaarte. Inglise Tudorite gooti stiilis ehitise (projekt Otto Pius Hippuselt) valmis 1881.a. ja on silmapaistev arhitektuurimälestis. Maalilise silueti annavad hoonele erikujulised tornid, ärklid, fassaadi ette- ja tagasiasted. Lossi ümber on näidiseid eri aegade arhitektuurist. Sangaste loss, park ja metsapark asuvad vahelduva reljeefiga maastikul, moodustades suurepärase ansambli. Park on kaheosaline. Lossi ümbruses oleva korrapärase osa pargist rajas sordiaretaja F. G. M. Bergi isa krahv A. Berg, vabakujulise osa aga F. G. M. Berg. Metsapark on geograafilise süsteemina jagatud kuude ossa: 1) Eesti osakond - 63 liiki; 2) Euroopa - 55; 3) Lõuna-

Euroopa - 31; 4) Siberi - 38; 5) Ida-Aasia - 178 ja 6) Põhja-Ameerika osakond 133 liiki. Kahjuks pole viimasel paaril aastal pargi hooldusega keegi tegelenud. Säilinud on Sangaste-Lossiküla mõisaaegne puiestee, mille ääres on puud ainult ühel pool.

Sangaste alevikku jääv Sangaste Püha Andrease luteri kirik omandas oma praegused mõõtmed juba keskajal. Praegune kolmelööviline kivist kirik on pärit 1742. aastast. Kirikumõisa pargis kasvab 27 erinevat puuliiki, nende hulgas Eesti suurim hõbevaher, mille kõrgus on 27 m, läbimõõt 90 cm. Sangaste kalmistu (asutatud 18. sajandi lõpus) asub kirikust umbes kilomeeter loode poole, Keeni viiva tee ääres. Kalmistul on meditsiinidoktor Peeter Hellati ja krahv F. von Bergi kalmud. Kalmistul asub ka 1787. aastal ehitatud kabelihoone.

Kuiksillal on säilinud põllumajandusmaastik. Mullaviljakuselt on Sangaste ümbruse põllud maakonna ühed viljakamad (47 hindepunkti).

2.4.2 Maastiku väärtuste hinnang

Kõrge kultuurilis-ajalooline väärtus (3): Sangaste loss koos ümbritseva pargiga on väärtuslik tervik; Sangaste kirik ja surnuaed, külakooli hoone kui väärtuslikud elemendid.

Kõrge esteetiline väärtus (3): vaated Sangaste lossile, lossipark, ilus tammeallee Sangaste ja Lossiküla vahel ja teelt avanevad vaated ümbruskonna põldudele.

Kõrge looduslik väärtus (3): kõrge loodusväärtusega on Sangaste lossi ümbritsev park.

Kõrge identiteediväärtus (3): väga kõrge nii kohalikul kui maakondlikul tasandil.

Kõrge puhkeväärtus (3): Sangaste loss võiks toimida nii iseseisva turismiobjektina kui teeninduskeskusena.

2.4.3 Kasutustingimused ja soovitused

Otstarbekas on koostada alale maastikuhoolduskava, mis oleks aluseks maastike hooldustööde kavandamisel. Ala piirid täpsustada hoolduskava või valla üldplaneeringu koostamisel. Oluline on hoida põllumajanduslikus kasutuses kõrge boniteediga põllumaid ja rohumaid, eriti nende traditsioonilistes asukohtades. Jätkata Sangaste mõisa hoonete ja pargi korrastamist, vältida uute hoonete paigutamist mõisakompleksi kõrvale. Võimaluse korral lammutada ebavajalikud endised kolhoosi tootmishooned.

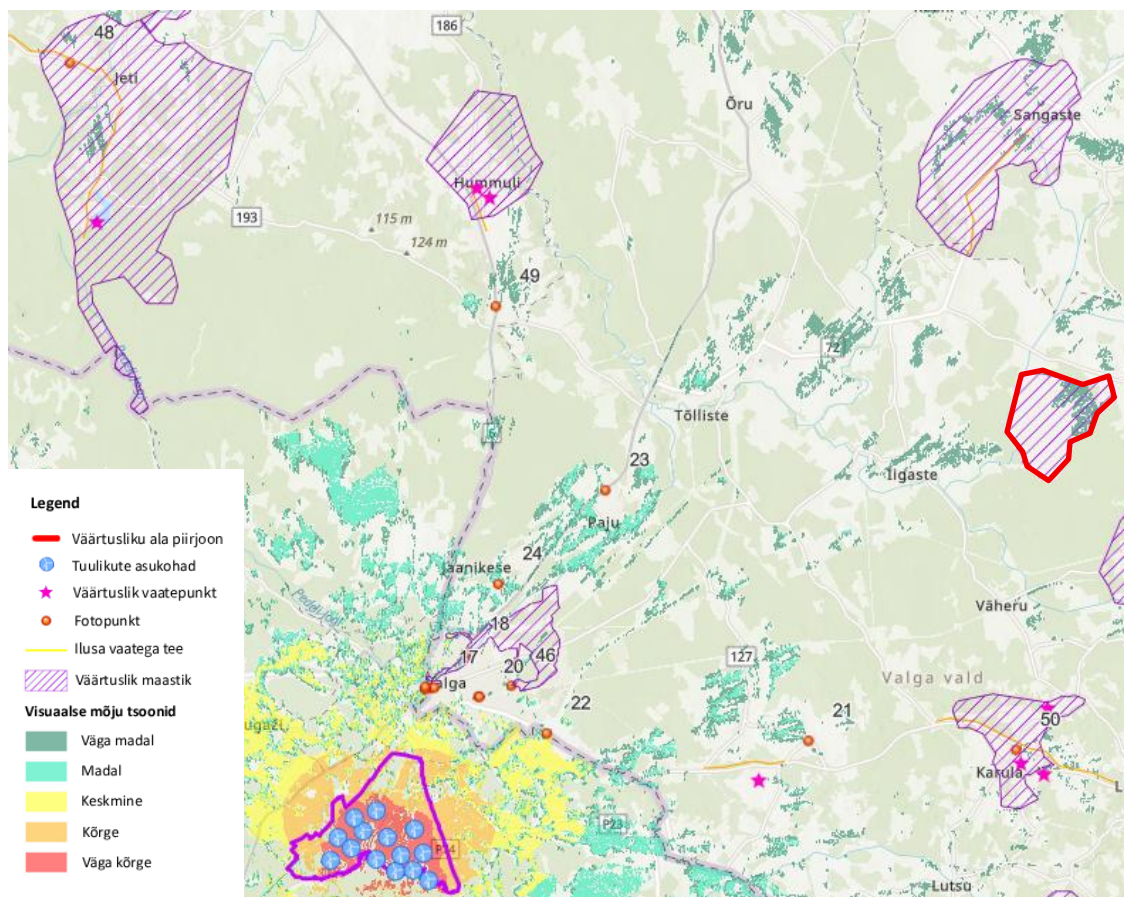
Arvestada sellega, et maakonnaplaneeringu kohaselt on Sangaste aleviku ja Lossiküla kompaktsed hoonetusega piirkonnad detailplaneerimise kohustusega alad, kus uute hoonete ehitamiseks on vajalik detailplaneeringu koostamine.

2.4.4 Visuaalse mõju hinnang

Kavandatava tuulepargi visuaalne mõju piirkonnale on väga madal. Tänu metsa olemasolule ei hakka tuulikud tõenäoliselt maastikul silma ning ala puhkeväärtus ei vähene. Lisaks on tuulepargi ja väärtusliku maastiku vaheline distants üsna suur, mistõttu on tuulikud ka nähtavuse korral visuaalselt väiksemõõtmelised ega domineeri maastikupilti. Muud väärtused on kohaga seotud väärtused, mida tuulepargi kavandamine ei mõjuta. Autori hinnangul ei vähenda tuulepargi planeerimine maastiku väärtust.

2.5 Korva luht

Joonis 7. Tuulepark ja maastiku väärtused. Markeeritud on Korva luha väärtuslik maastik.

2.5.1 Ala kirjeldus

71 ha suurune piirkond hõlmab Laatrest ida poole jääva, Väike Emajõe keskjooksul paikneva, endistel aegadel olnud väga soise ala. Maastikuliselt moodustab Korva luht Valga nõo kõige madalama keskosa, mille kõrgused on pisut üle 40 m merepinnast. See on ala, kus Väike Emajõgi jagunes varem mitmeks haruks ja kevadeti oli laialdaselt üle ujutatud. Omal ajal teostas Korva luhas heinaseemne kasvatamise katseid Sangaste mõisa omanik F. G. M. Berg. Korva luhas on leitud haruldast, looduskaitse all olevat Ida-Eesti taimeliiki - kobarpead. Luha põhiväärtuseks on selle mõisaaegne kuivendussüsteem ja sajandivanused veel hooldatavad rohumaad. Omapärane maastik meenutab Navitrolla maale.

Suure osa vajaminevast koresöödast kogub Laatre suurfarm just Korva luhas.

2.5.2 Maastiku väärtuste hinnang

Madal kultuurilis-ajalooline väärtus (1): väärtuslik on kuivendussüsteem.

Keskmine esteetiline väärtus (2): lihtsalt ilus. Seal pesitsevad haigrud ei pelga inimesi.

Keskmine looduslik väärtus (2): looduslikult mitmekesine.

Kõrge identiteediväärtus (3): väga kõrge kohalik väärtus.

Madal puhkeväärtus (1): eraldatud, kõrvaline koht. Huvi võiks pakkuda loodusturistile.

2.5.3 Kasutustingimused ja soovitused

Oluline on Korva luht hoida kasutusel traditsioonilisel viisil koresööda tootmiskohana.

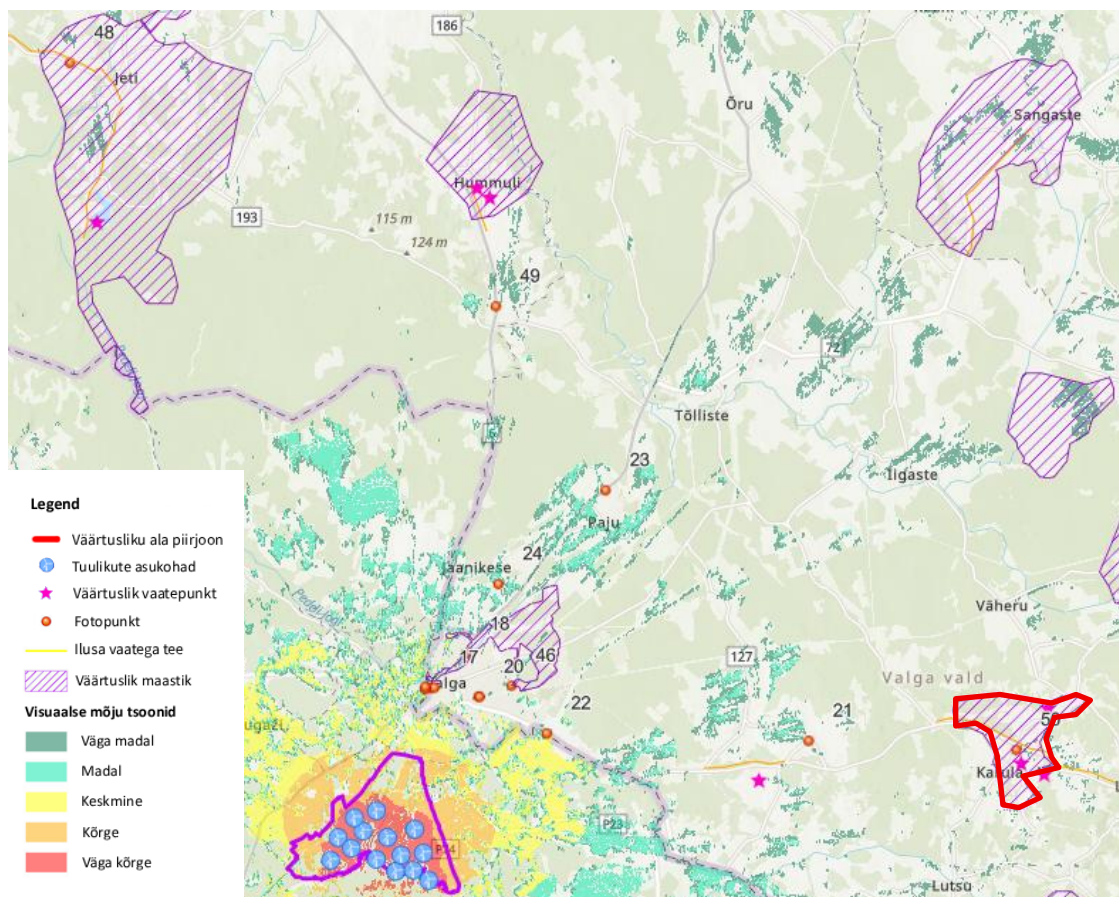

2.5.4 Visuaalse mõju hinnang

Kavandatava tuulepargi visuaalne mõju piirkonnale on väga madal. Tänu metsale ning tuulikute ja väärtusliku ala vahelisele distantstile ei hakka tuulikud tõenäoliselt paistma. Autori hinnangul ei vähenda tuulepargi planeerimine maastiku väärtust.

2.6 Karula Pikkjärve ümbrus – Karula

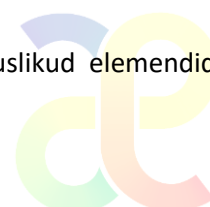
Joonis 8. Tuulepark ja maastiku väärtused. Markeeritud on Karula Pikkjärve ümbrus - Karula väärtuslik maastik.

2.6.1 Ala kirjeldus

559 ha suurune ala hõlmab Karula järvedest suurima ja ilusama, Karula Pikkjärve lähiümbrust ja endise Karula mõisakompleksi vahelist ala. Maastikuliselt asub Pikkjärv Karula kõrgustiku põhjajalamil kitsas ida - läänesuunalises ürgorus Valga - Lüllemäe ja Lüllemäe - Laatre maanteed vahel. Järve pikkus on 2,97 km, suurim laius 170 m, pindala 34,9 ha. Järve kaldad on enamasti kõrged, suuremalt osalt liivased. Läänekallast katab pargiilmeline segamets, kus kasvab rohkesti tammesid. Metsapark, mida tuntakse Järepi nime all, on võetud 200 m kauguseni kaldast erilise hoole alla. Idakaldal on ülekaalus põllumaad. Kaunis moreenmaastikus paiknev Karula Pikkjärv on meeldivaks puhkeaja veetmise kohaks. Karula Pikkjärvele plaanitakse maastikukaitseala laiendamist. Alale lisavad väärtust lähedal asuvad kaitsealused objektid: Karula Apostlik-Õigeusu kirik ja surnuaed Vissis, maa-alused kalmistud Kalmetimägi ja Kirikuase, orjakivi ning looduskaitsealused Anumägi ja Prigendimägi, milledest on loodud palju rahvajutte. Nii saanud Anumägi oma nime selle poolest, et sellel kohal olevat 1724.a. hukatud tuleriidal Anu nimeline orjatüdruk, kes olla tapnud mõisahärralt saadud lapse. Arhitektuurimälestiste kaitse alla on võetud Karula mõisakompleksi kuuluvad hooned: valitsejamaja, moonakamajad, kuivati, tall-tõllakuur, meierei, kabel. Mõisa park ja alleed on looduskaitse all. Mõisakompleks koos pargiga asub maastikuliselt kaunis kohas. Pargis on ilusaid puiesteid, puudegrupe ja avaraid lagendikke.

2.6.2 Maastiku väärtuste hinnang

Keskmine kultuurilis-ajalooline väärtus (2): osaliselt säilinud teedevõrk; väärtuslikud elemendid: Karula mõisa ümbrus, kirik ja surnuaed, looduskaitsealused mäed.

Keskmine esteetiline väärtus (2): vaheldusrikas väikesemastaabiline maastik, looklevad teed, kahjuks pole kaunis Karula Pikkjärv metsa tõttu vaadeldav Valga – Lüllemäe maanteelt.

Kõrge looduslik väärtus (3): järv ja selle lähikülg on väärtuslikud maastikulise mitmekesisuse aspektist, väärtuslik on metsapark ja Karula mõisapark.

Kõrge identiteediväärtus (3): kõrge kohalik ja ka maakondlik väärtus.

Kõrge puhkeväärtus (3): väärtuslik puhkealana, ilus maastik ka läbisõiduks.

2.6.3 Kasutustingimused ja soovitused

Otstarbekas on koostada alale maastikuhoolduskava, mis oleks aluseks maastike hooldustööde kavandamisel. Ala piirid täpsustada hoolduskava või valla üldplaneeringu koostamisel. Oluline oleks leida võimalusi vaadete avamiseks järvele

lõunapoolsest küljest. Remontimist ja korrastamist vajaksid järve äärde viivad teed. Säilitada/korrastada mõisahooned, parki ja pargiteid, vältida uute ehitiste paigutamist parki. Suuremate muudatuste planeerimisel konsulteerida asjatundjatega.

2.6.4 Visuaalse mõju hinnang

Kavandatava tuulepargi visuaalne mõju piirkonnale on väga madal. Metsases asukohas paiknemise ning tuulikute suunas langeva reljeefi tõttu ei ole tuulikud tõenäoliselt nähtavad ning ala puhkeväärtus sellest ei kahane. Puurina-Lüllemäe-Litsmetsa tee piirkonnas (Foto 7) tehtud fotomontaažilt näeme, et antud piirkonnas vaated tuulikutele on takistatud metsa poolt. Muud väärtused on kohaga seotud väärtused, mida ei mõjuta tuulepargi kavandamine. Autori hinnangul ei vähenda tuulepargi planeerimine maastiku väärtust.

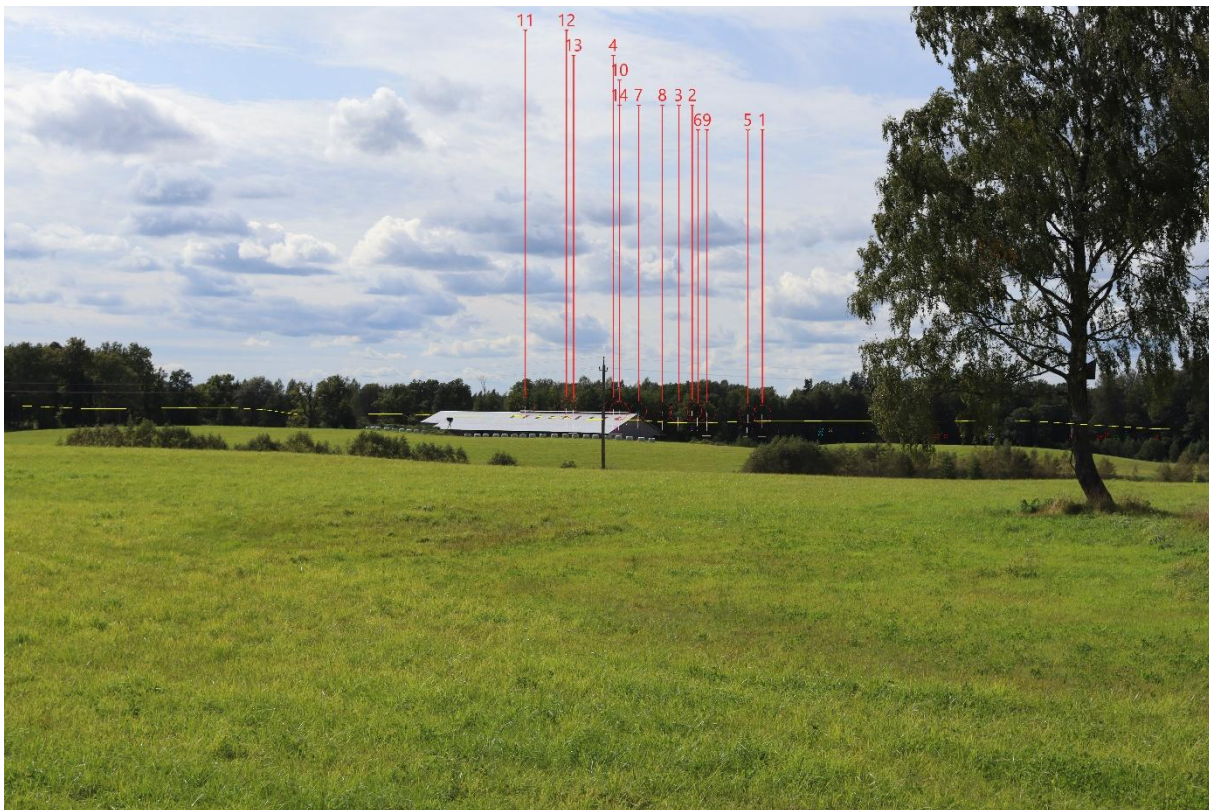
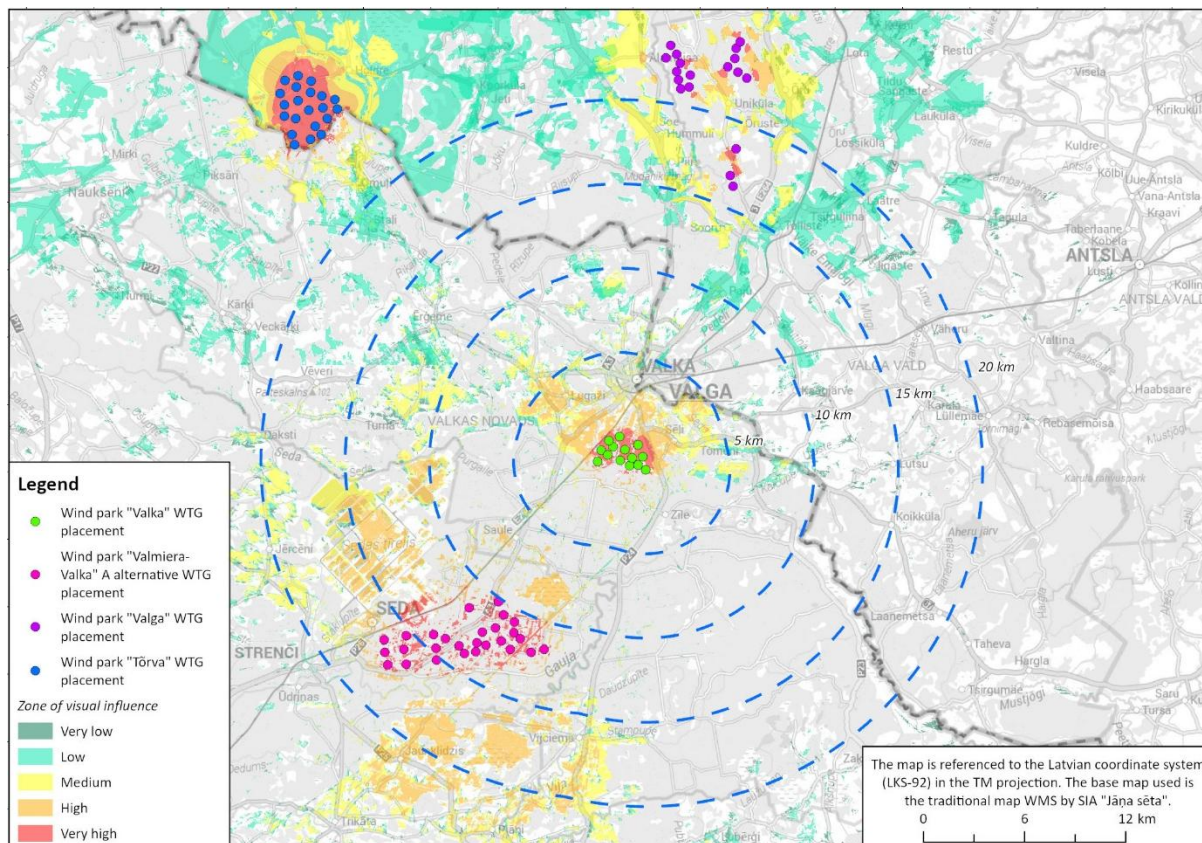

Foto 7. Tuulikutega fotomontaaž Puurina-Lüllemäe-Litsmetsa tee piirkonnast (fotomontaaž nr 50).

3 Koosmõju

Lisaks Valka tuulepargile kavandatakse tuuleparke Eesti poolel ka Valga vallas ja Tõrva vallas. Eesti-poolne piiräärne ala on suhteliselt suuresti metsastatud, mis varjab suuresti Valka tuulepargi vaadet. Samas Valga linna piirkonnas on metsasus väiksem ja lagedama ala tõttu ulatub Valka tuulepargi mõju sügavamale Eestisse ning koos Eesti tuuleparkidega tekib suurem ala, millelt on näha eri suundades mitu tuuleparki. Kavandatavast Valka tuulepargist enam kui viie kilomeetri kaugusel on suuremal osal maastikust visuaalne mõju madal, keskmiseks või suureks muutub see Tõrva Holdre või Valga Herro tuulepargi läheduses, mis on eelkõige tingitud vastavatest tuuleparkidest endast.

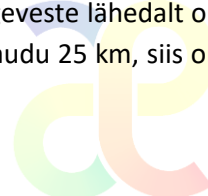

Joonis 9. Tuuleparkide maastikuline koosmõju. Lisaks Valka tuulepargile on esitatud kavandatavad tuulepargid Tõrvas, Valgas ja Valmieras.

Valga linna Pedeli jõelamm, linnapark, Rāniorg ja Tambre mets asuvad väärtusliku maastikuna kohas, kus Valka tuulepargi mõju on madal või väga madal. Mõju suurendab Valga Herro tuulepargi vähene nähtavus, kuid tuulepargid on vastandlikes suundades ja mõlema nägemiseks tuleb ümber pöörata. Tõrva tuulepargi mõju selleni ei ulatu. Tulenevalt erisuunalisusest ja metsasusest ei tekita tuulikud olulist koosmõju.

Koorküla-Jeti väärtusliku maastiku alt on mõnedest kohtadest näha ligikaudu 20 km kaugusel Valka tuulepark ja 7-8 km kaugusel Holdre tuulepark. Valka tuulepark pole samas vaates teiste tuuleparkidega – eri tuuleparkide vaatlemiseks tuleb pöörata, need ei ole samaaegselt koosnähtavad.

Hummuli ümbruse väärtuslikule maastikule ligikaudu 20 km kaugusel olev Valka tuulepark enamasti näha ei ole, küll aga on seal väga hästi näha Valga Herro tuulepark. Üksikutes kohtades võib Valka park näha olla, kuid selleks tuleb pöörata, samaaegselt tuulepargid nähtavad ei ole. Jõgeveste lähedalt on võimalik näha samas vaates Valka ja Valga tuuleparki, kuid kuna vahemaa on ligikaudu 25 km, siis on mastaapsus nii erinev, et need ei tekita olulist koosmõju.

Sangaste-Lossiküla-Kuiksilla väärtuslik maastik on lähimast Valka tuulepargi tuulikust 25 km kaugusel, mis teeb üksikutes kohtades, kus tuulepark on näha tuulikud väga väikeseks. Samas vaates ei ole võimalik näha Valga Herro tuulepargi ja Valka tuulepargi tuulikuid, on võimalik leida üksikuid kohtasid, kus pead pöörates on mõlema pargi tuulikud näha. Tulenevalt vahemaast ja mastaapsusest ei tekita tuulikud koosmõju.

Korva luha puhul on lähimast Valka tuulepargi tuulikust vähemalt 22 km kohani, kus Valka tuulikut on võimalik näha. Suuremast vahemaast tulenevalt on Valga Herro tuulepargi tuulikuid vähestest kohtadest näha. Samas vaates ei ole võimalik näha Valga Herro tuulepargi ja Valka tuulepargi tuulikuid, on võimalik leida üksikuid kohtasid, kus pead pöörates on mõlema pargi tuulikud näha. Tulenevalt vahemaast ja mastaapsusest ei tekita tuulikud koosmõju.

Karula väärtuslikule maastikule on nii Valka kui Valga tuuleparkide lähimate tuulikute kaugus vahemikus 15-20 km, kuid väärtusliku maastiku läheduses olevate metsade tõttu on väga üksikud kohad, kus tuulikuid on näha, Valga Herro tuulepargi tuulikuid enamasti näha ei ole. Tulenevalt vahemaast ja metsasusest ei tekita tuulikud koosmõju.

Lisaks väärtuslikelt maastikelt avanevatele koosmõju vaadetele on analoogsed situatsioonid ka maastikult väljaspool väärtusliku maastiku alasid. Näiteks Holdre külas Lakkesoo põhjaosas võib leida üksikuid kohtasid, millelt Valka tuulepark on nähtav, kui osata õiges suunas vaadata. Tegemist on pika avatud vaatega ja selge ilma korral võib näha väga väikesi tuulikuid. Ühes vaates või väikese vaatesuuna muutmise korral võib olla nähtav nii ligikaudu 28 km kaugusel paiknev Valka tuulepargi tuulik kui ka 5–6 km kaugusel kavandatava Holdre tuulepargi tuulik. Tulenevalt vaatamiskauguse erinevusest erineb nende tuulikute nurgeline suurus vaateväljas mitmekordselt – lähemal paiknev tuulik on visuaalselt domineeriv, samas kui kaugem tuulik jääb väikese mastaabiga taustaelementiks. Kuigi tuulikud võivad teatud vaatepunktides paikneda samas vaates, ei kujune nende vahel visuaalselt konkureerivat ega ühtselt tajutavat koosmõju. Tänu erinevates suundades olevatele tuuleparkidele tekib 30...40 km raadiusega ala, kus teadlikult ennast pöörates ja tuulikuid otsides leiab mõne tuulepargi tuuliku, samas on tänu metsasusele ka palju väiksemaid alasid, kus pole näha ühegi tuulepargi tuulik. Iga tuulepargi läheduses on visuaalne mõju keskmine kuni väga kõrge, kuid selle põhjus on eelkõige vastav tuulepark ise. Ligikaudu viie kilomeetri kaugusel tuulikute on mõju kahanenud madalaks. Tulenevalt Valka, Tõrva ja Valga tuuleparkide suurest vahemaast (Valka-Tõrva 25 km, Valka-Valga 16 km ja Tõrva-Valga üle 20 km) ja eri suundades paiknemisest ei jää need üldiselt samasse vaatesse või kui jäävad, siis on vahemaast tulenevalt mastaapsus nii erinev, et seda ei nimetaks koosmõjuks. Vaates pööramise korral on võimalik mitut tuuleparki näha, kuid Valka tuulepargi tuulikud on nii kompaktselt koos, olenevalt vaatepunktis ja kaugusest tuulepargist võtab see vaatesektorist 15...30 kraadi, mis on väike osa 360-kraadisest koguspektrist.

Kumulatiivne visuaalne mõju avaldub eelkõige tuuleparkide vahetus läheduses, kus iga üksiku tuulepargi mõju on iseseisvalt kõrge. Valka tuulepark ei tekita koos Tõrva ja Valga tuulepargiga Eesti Vabariigi piires juurde olulist vaate koosmõju.

4 Mõju maastikule, kokkuvõte

Maastiku tajumine on suures osas subjektiivne ning sama maastikku kogevad inimesed erinevalt. Ümbritsev ruum tekitab inimestes erinevaid emotsioone ja hinnanguid ning seetõttu võivad maastiku muutused olla eri inimeste jaoks erineva tähendusega. Samas ei tähenda maastiku subjektiivne tajumine seda, et kõik maastikud oleksid ühiskondlikult võrdsed või et nende väärtust ei oleks võimalik hinnata. Planeerimispraktikas ja keskkonnamõjude hindamisel käsitletakse maastikku lisaks

emotsionaalsele tajule ka ruumilise ja kultuurilise väärtusena, mille hindamisel kasutatakse erinevaid meetodikaid ja eksperthinnanguid.

Eestis on osa maastikke tunnistanud väärtuslikeks ning nende säilitamist peetakse oluliseks loodusliku mitmekesisuse, kultuuripärandi ja elukeskkonna kvaliteedi seisukohalt. Sellised maastikud on määratletud näiteks kaitsealade, pärandmaastike või väärtuslike maastike määramise meetoodika alusel. Samal ajal tuleb arvestada, et maastik on ajas muutuv ning erinevad arengud – sealhulgas uue taristu rajamine – võivad maastiku ilmet muuta. Planeerimise ülesanne on selliste muutuste puhul hinnata nende mõju maastikule ning kaaluda, kas kavandatav tegevus on kooskõlas maastiku väärtuste säilitamise ja ruumilise arengu eesmärkidega.

Planeeritava tuulepargi mõjualas ei asu maastikukaitsealasid; mõjualas paiknevad eespool käsitletud väärtuslikud maastikud. Ühegi käsitletud väärtusliku maastiku kirjelduses ei ole välja toodud sellist väärtust või eesmärki, mille kohaselt ei tohiks sellelt maastikult avanevatesse vaadetes lisanduda uusi tehnilisi objekte. Kaugemal olevate maastike puhul on vaatesse lisanduvad tuulikud väikese mõjuga. Valga linna Pedeli jõelammi, linnapargi, Ränioru ja Tambre metsa väärtuslikul maastikul on tuulikuid näha, tuulikutele avatumad vaated paiknevad linna sees ning sealt on näha ka ümbritsevad hooned – tegemist ei ole loodusliku või kaitstava maastikuga, kus tehnilised rajatised oleksid maastikupildis domineerivad. Enim on tuulikud näha Võru-Mõniste-Valga teeääres, kus väikese vahemaa tõttu jäävad tuulikud sõiduteelt vaadeldes võrdlemisi suured. Samas on tegemist suhteliselt lühikese lõiguga ning samas vaates asuvad ka elektriliinid ja tegemist pole väärtusliku maastikuga. Valga linnas on tuulikud suhteliselt hästi varjatud tänu hoonestusele (sh ka Valka hoonetele) ja kõrghaljastusele.

Planeeringutega määratud maastikuväärtuste säilitamise seisukohast ei ole piirkonnas tuvastatud selliseid väärtusi, mida kavandatav Valka piirkonna tuulepark kahjustaks või mille säilimine välistaks tuulepargi rajamise. Kavandatav tuulepark on maastikus nähtav – lähemal suurema ja kaugemal väiksema mõjuga –, kuid maastikuväärtuste seisukohast puuduvad välistavad asjaolud selle rajamiseks. Tuulepargi rajamisega seotud visuaalse mõju tajumine võib erinevate inimeste jaoks olla erinev ning planeerimisprotsessis on elanikel, maaomanikel ja kohalikul omavalitsusel võimalus oma seisukohti ja arvamusi esitada.

